

УДК 811.111'25

Ю. А. Рибінська,

доктор педагогічних наук, доцент

(Київський національний університет культури та мистецтв)

juliaodour@rambler.ru

ORCID: 0000-0002-2982-8245

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК КРЕАТИВНОГО ПЕРЕКЛАДУ В МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Стаття присвячена дослідженню особливостей формування навичок креативного перекладу в майбутніх перекладачів та підвищення рівня іношомовної комунікативної компетентності на заняттях з англійської мови. Розкривається перспектива застосування креативних перекладів та вимоги до їх відбору. Зазначається, що поетичні твори є цінним джерелом під час опрацювання нових термінологем та підвищують рівень професійної комунікативної підготовки перекладачів.

Ключові слова: навички та вміння, креативний переклад, майбутні перекладачі, патерни мовлення, іношомовна професійна комунікативна компетентність.

Вступ. Особливості сучасної професійної комунікативної підготовки майбутнього філолога зумовлені інтеграційними процесами в суспільстві, глобалізацією та доступом до інформаційних всесвітніх мереж, підвищенням попиту на кваліфікованих фахівців у сфері міжнародних зв'язків, перекладу і туризму.

Зміщення акцентів освітньої парадигми у бік комунікативної підготовки визначає основну мету навчального процесу закладів вищої освіти (ЗВО) – сформувати потребу у вільному висловлюванні власних думок іноземною мовою. Це вимагає перегляду традиційних підходів до професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів, реалізації випереджувальних технологій їх професійного навчання, зокрема, засобами креативного перекладу.

Спеціально організована система навчання креативного перекладу має трифазовий характер діяльності: підготовчий етап, виконавчий і завершальний. Її суть – утворення імпринтингу під час засвоєння нових лексичних одиниць й готовність до написання студентами власних індивідуально-творчих завдань. Креативний переклад, як основний засіб, спрямований на формування іношомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

Удосконалення професійного рівня філолога, потреба в оригінальності, самоактуалізації, формування комунікативних стратегій, збагачення інтелектуального та культурного потенціалу сприятимуть утвердженню особистості, розвитку її здібностей. Тому актуальність теми дослідження зумовлена динамічними процесами у сучасному суспільстві, важливістю підвищення ролі творчих можливостей у діяльності філолога, необхідністю якісної підготовки висококваліфікованих кадрів в умовах нинішньої конкурентоспроможності, соціальною потребою володіння іноземною мовою на високому рівні.

Мета статті: дослідити особливості формування навичок креативного перекладу в майбутніх перекладачів.

Виклад основного матеріалу. Мета креативної системи навчання – надати студентам теоретичні і практичні знання спеціально організованої системи навчання трифазового характеру діяльності: підготовчий етап, виконавчий і завершальний. Її суть – утворення імпринтингу під час засвоєння нових лексичних одиниць й готовність до написання студентами власних індивідуально-творчих перекладів та креативних робіт, розвинути навички креативного перекладу ліричних творів з іноземної мови на рідну і навпаки.

Результати навчання за навчальною дисципліною (знання, розуміння, навички).

Знання:

- специфіка креативного перекладу, як основного засобу, спрямованого на формування іношомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів;
- стратегії і тактики креативного перекладу ліричних творів.

Розуміння:

- специфіка роботи з креативними перекладами, трифазовий характер діяльності;
- особиста відповідальність за адекватність перекладу;
- наслідки наявності помилок в перекладі.

Навички:

- застосовувати технології підготовки до написання перекладів поетичних творів і, власне, пісень враховуючи трьох етапну підготовку.
- розвивати здібності двостороннього перекладу.

Для подальшої роботи й розуміння квінтесенції креативного перекладу дамо йому визначення. І. Кукуленко-Лук'янець під креативним перекладом розуміє переклад поетичних рядків і пісень музичних творів [1]. Саме такі переклади – прояв індивідуальності творця, де збережені особистісні,

неповторні якісні характеристики того, хто перекладає. Як зазначає О. Чередниченко, "віршовий переклад – багаторівневий процес трансформацій і апроксимацій. А власне музичний переклад має заграти усіма барвами першотвору" [2].

Враховуючи специфіку роботи з креативними перекладами, трифазовий характер діяльності, технологія підготовки студентів до написання перекладів поетичних творів і власне пісень включає у себе такі етапи:

I. Підготовчий етап:

1. Формування навчального мотиву участі студентів у комунікативній діяльності.
2. Ознайомлення з особливостями креативного перекладу, роботи з пісненими творами, викладеними в авторському спецкурсі "Основи формування комунікативних стратегій засобами креативного перекладу" й "Особливості перекладу музичних творів".
3. Визначення етапів роботи з креативними перекладами (сприйняття-аналіз-переклад).
4. Зразки виконання вправ.

II. Виконавчий етап:

1. Виконання студентами різноманітних вправ та робота у workshop.
2. Поточне коригування та підкріплення викладачем креативно-перекладацької діяльності.

III. Завершальний етап:

1. Оцінка перекладацьких дій студентів.
2. Написання студентами власних пісень, віршів чи творчих робіт в іншій формі, на засадах індивідуально-творчого підходу.

Підготовчий етап містить відбірку загальних лекцій, які містять фонові знання щодо специфіки перекладу й написання поетичних творів, особливості іншомовного поетичного мовлення (англійського, німецького, французького й ін.) тощо.

Сприйняття – прослуховування аудіозапису пісні або читання автентичного вірша вголос (model reading) [2].

Текст оригіналу вірша – це система знаків, свого роду код, що відображають буття. Для читача текст-код – завдання, яке йому робить виклик – виріши! Знак – слово, речення, абзац тексту – інформаційні елементи коду, елемент закодованої інформації як посередник між учасниками спілкування. Процес читання – це декодування, "упізнання відомого", вилучення з невідомого нової інформації, здатної до регулювання діями; зливання чужого досліду з показниками власного. У цьому полягає механізм відображення і породження власного сенсу: вихідні ідеї автора вмикають у роботу генерування смислового поля читача, який самотужки, силами своєї інтуїції створює контекст – власну картину подій. Щоб утворити текст про дії чи предмет, треба пройти всі три етапи, що відбуваються в пізнанні: перший – найменування предметів, почуттів, процесів тощо (із яких складається чуття); другий – описування відносин між найменованими складовими; третій – зображення, що охоплює всю або майже всю інформацію про предмет, даний людині в почуттях. Поступаючись найменуванням та описуванню в конкретності, зображення виграє в узагальненні, в охопленні думками цілісності. Зображення передбачає стрибок у якість, а отже, й новий рівень потенціалу енергії, що пробуджується інформацією символу [3].

Текст (синтез думок, почуттів, образів) – інформаційно-енергетичне утворення, що конструює й породжує в людині нескінчену низку виявів предмета чи явища й регулює дії та її вчинки.

Процес читання поетичних творів не є розвагою або дозвіллям, тим більше не є "вбиванням" вільного часу (безділлям), його порівнюють з народженням дитини, тому не чуже людині душевне страждання, суд над собою, оцінювання себе, перевтілення й сприйнятливості. Оцінювання – гадка, судження, приблизне значення шуканої величини: його основа – спостереження, а не вимірювання [3].

Поетичний образ, сприймаючись читачем, оживляється: у ньому міститься й інше й дещо більше, ніж те, що сприймається, і те, що було в досвіді читача. Текст не лише повідомляє вже готову думку; вона, включаючись у власне мислення людини, його вдосконалює: ось де джерело розумового розвитку.

Читання поетичних творів – джерело вдовolenня, переживання деякої спільності, саморозвиток, який допомагає: взнати себе, знаходити в собі співчуття, огиду, суперечливості, презирство чи захват; знаходити в інших, хто поряд сидить і працює; зрозуміти й оволодіти собою; пережити в собі тисячі чужих життів і знайти свій життєвий шлях; пережити життя тисячі персонажів, значить, відтворити в душі багатство усієї глибини почуттів, перехворіти всіма хворобами душі, перестраждати, пережити тріумфи й пафос, створюючи надії на майбутнє.

У текст автор вкладає почуття, думки і плоди своєї уяви таким чином, щоб примусити читача відчувати й пережити усі події як його власні, як він діяв, жив. Це і є поетикою – продуктом творчості [3: 471]. Важливим для нашого проекту є "cold reading", яке характеризується тим, що студенти одразу дають свої відповіді й коментарі на прочитаний матеріал. Це розвиває спонтанність, кмітливість, раптову реакцію.

Ураховуючи поліфункціональність і великий дидактичний потенціал, застосування аудіовізуальних засобів у навчальному процесі також трактується як один із способів сприйняття іноземномовної інформації, він впливає на інтенсифікацію і підвищення ефективності усіх форм навчання. Слід

зауважити, що в поняття аудіовізуальна апаратура входять не лише засоби для синхронного відтворення звуку та зображення, але й для запису. Тому аудіовізуальна апаратура необхідна для розробки, виготовлення та дублювання аудіовізуальних засобів. Практичне опанування іноземною мовою передбачає формування у студентів мислення іноземною мовою. У процесі навчання за допомогою аудіовізуальних засобів у студентів виникають навички спонтанного володіння лексикою. Ці засоби виступають деякою мірою моделями дійсності, мотивуючи відомі форми поведінки, зокрема й мовленнєву поведінку. Також вони створюють емоційну атмосферу співучасті в подіях, які демонструються з екрану, емпатії. Відмінне іншомовне мовлення, що супроводжує демонстрацію, створює мовленнєву атмосферу, стимулюючи розвиток у студентів усного спонтанного мовлення [3: 31]. Творчі технології сприяють розвитку в молоді інтересу до вивчення іноземних мов. До якостей, що сприяють оволодінню іноземною мовою, відносять високу слухову диференційну чутливість, тому студенти, які намагаються засвоїти нову лексику, використовуючи аудіо- і відеоматеріали, мають значну перевагу й можливість тренувати свій слух для кращого оволодіння іноземною мовою.

Розглянемо далі власне таку стратегію, як особливість створення римування іноземною мовою, що можливе за умови виконання запропонованих автором творчих вправ, які наведені нижче.

На підготовчому етапі до написання студентами власних творчих робіт ми пропонуємо використовувати прийом стимулювання до написання творчих робіт (*stimulating prewriting activity / technique*), що полягає у тому, щоб студенти прочитали, переосмислили й проаналізували класичні вірші відомих поетів, які є професійними зразками класики і можуть надихнути їх на створення власних творів. Детально розроблені завдання до них подані у книзі Koch Kenneth "Rose, Where Did You Get That Red?" [4]. Такі завдання стимулюватимуть студентів до написання власних поетичних творів, а вірші відомих поетів слугуватимуть попереднім зразком.

Тому пропонуємо наступними завдання *In-Class Writing Questions*, які спонукатимуть студентів до творчої роботи і написання власних віршів:

- write a poem or prose piece using only questions, or mostly questions;
- consider different organizing strategies:

a) your questions might all be asked to one particular object, animal, person, idea, place, etc.

b) your questions might be asked to a general audience but all be about one particular object, animal, person, idea, place, etc.

c) your questions might suggest a story, leading readers through a series of events, following one or more characters through a particular setting,

d) your questions might each be followed by an answer, which in turn leads to another question,

e) your questions might relate to each other randomly, or only through sound or metaphor; that is, the distance you travel between each question could be what holds them together.

Step 1: Choose an organizing strategy above, or make up your own; jot notes (2-3 min).

Step 2: Write the poem or prose piece (13 min).

1) Self-portrait. Imagine writing yourself as a visual artist would draw, paint, sculpt, or photograph herself. You could focus on physical details, as if seen in a mirror, but also consider including mental formations (memories, observations, thoughts, misunderstandings, gossip).

2) Condensed Autobiography. A quick overview of your life featuring a handful of vivid, specific images or moments from early childhood up to the present. Let the structure of the poem occur organically, without the need for linear progression through time.

3) Exaggerated You. Write with the voice of a magnified emotion or mood you've experienced by focusing on the specific, physical details in which that emotion/mood occurred. Think of this voice as a cartoon version of yourself but not so cartoonish that readers can't believe it.

4) Persona. Write in the first person ("I"/"we") but from the point of view of someone or something that you are not. Take on the persona of an object, an idea, a place, an animal, a famous/infamous person, an unusual person, etc.

5) Memory games. Write about a specific memory from your past, but present it in some unexpected way, or write about several unrelated memories as if they were related.

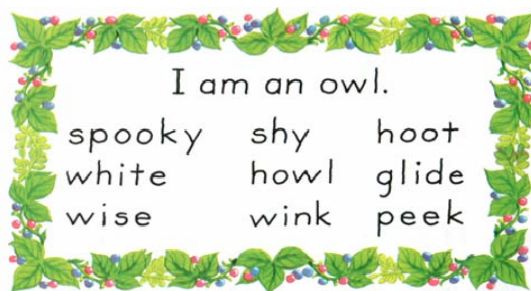
6) Letter to Yourself. Write a letter to yourself, either from yourself or from an imagined other person. What can you reveal or conceal about yourself as the primary audience of this letter?

7) Speculative Scenes. Describe a scene from your past life which you were not fully conscious of, such as your own birth, or a scene from your future, such as your own wedding etc.

1. Prewriting

– Your poem will be about you. Imagine that you can be anything you choose. Would you like to be an animal or a mountain? Discuss ideas with a partner.

– What will you be in your poem? List words. Tell what you are like. Tell what you can do.

Picture 1

Picture 2

2. Writing

– Start writing about your topic. Look at your lists.

Write down as many ideas as you can. Do not worry if your writing does not look like a poem.

– There are many patterns you can use in your poem.

You can repeat the same words.

Night is flying time.

Night is hunting time.

Night is my time.

I am the old barn owl.

You can use words that make special sounds.

Whoop, whoop, who are you?

Caw, caw, a friendly crow.

Bzzz, bzzz, a happy bee.

Baaa, baaa, a little lamb.

You can use rhyming words.

I am a nighttime owl.

I like to hoot and howl.

– Now write your poem. Use any pattern you wish.

After you write a few lines, stop. Read the lines aloud. Can you hear your pattern?

In-Class Writing: Free Association with Repetition:

– Write a poem about a familiar object, place, person, idea, or action by associating it with many other things. To help generate associations, use at least one word or phrase that keeps repeating for at least part of the poem (each repetition leading to a new association).

– You can simply repeat the name of the item you're writing about, along with pronouns or synonyms referring to it. You can also repeat a longer phrase that refers directly or indirectly to that item. From each repetition you can leap in a new direction, comparing your item to something else, making interesting or unexpected metaphors.

– To avoid becoming too monotonous, you can alter or let go of the repetition as the poem moves along. Once you establish a pattern or rhythm, there's no need to feel trapped by it. Allow the poem to grow organically and energetically. Allow yourself to be playful, surprising, and don't worry about making logical sense.

Step 1: Brainstorm familiar items and repeated phrases (2 mins).

Step 2: Write the poem (12 mins).

Завдання: Залучивши свою уяву і пригадавши улюблені кольори й відтінки, напишіть у віршовій формі What is...? з українським перекладом. Студенти можуть запропонувати ілюстрації до своїх віршів.

Що рожеве? – Ружа рожева,
Пишає красою, мов королева.
А що червоне? – Маки червоні,
В полі шариються на осонні.
Що блакитне? – Небо блакитне,
Над цілим світом блакитом квітне.
А що є біле? – Лебідь білий,
Плине корабликом в чистій хвилі.
А що є жовте? – Груші жовті,
Ваблять до себе, де б не йшов ти.
А що зелене? – Трави зелені,
Плекають квіти для тебе й для мене.
Що є фіалкове? – Хмари фіалкові,
Коли в надвечір'ї котяться валками.
А що помаранчеве? – Та ж помаранча,
Всяка тобі помаранча!

What is pink? – A rose is pink
By the fountain's brink.
What is red? – A poppy's red
In its barley bed.
What is blue? – The sky is blue
Where the clouds float thro'.
What is white? – A swan is white
Sailing in the light.
What is yellow? – Pears are yellow,
Rich and ripe, and mellow.
What is green? – The grass is green,
With small flowers between.
What is violet? – Clouds are violet
In the summer twilight.
What is orange? – Why, an orange,
Just an orange!

Висновки. Отже, можемо стверджувати, що креативний переклад – це багаторівневий процес апроксимацій та трансформацій, де необхідно передати емоції оригіналу, викликати подібні відчуття. Експериментальне дослідження довело ефективність формування навичок креативного перекладу в майбутніх філологів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кукуленко-Лук'янець І. В. Особистісно-креативний підхід у навчанні іноземної мови : [навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / І. В. Кукуленко-Лук'янець. – Черкаси : Видавець Ю. А. Чабаненко, 2004. – 210 с.
2. Череди́ченко О. І. Лингвистические проблемы воссоздания образа в поэтическом переводе / О. И. Череди́ченко, П. А. Бех. – К. : КГУ, 1980. – 67 с.
3. Клименко В. В. Психологія творчості : [навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів] / В. В. Клименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
4. Koch Kenneth Rose, Where Did You Get That Red? : Teaching Great Poetry to Children / Kenneth Koch. – New York : Vintage, 1990. – 346 p.
5. Творчі технології розвитку у молоді інтересу до вивчення іноземних мов : теорія, неперервність, синергізм прийомів і методів, психолого-педагогічні особливості : [науково-практична конф. : статті] / Б. Ф. Ведмеденко (ред.) ; Харківський державний політехнічний університет. – Чернівці, 1999. – 76 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kukulenko-Lukianets I. V. Osobystisno-kreatyvnyi pidkhid u navchanni inozemnoi movy [Personal-Creative Approach in the Foreign Language Training] : [navchal'no-metodychnyi posibnyk dlia studentiv vyscsykh navchal'nykh zakladiv] / I. V. Kukulenko-Lukianets. – Cherkasy : Vydavets' Yu. A. Chabanenko, 2004. – 210 s.
2. Cherednychenko O. I. Lingvisticheskie problemy vossozdaniia obraza v poeticheskom perevode [Linguistic Problems of Image Recreation in Poetic Translation] / O. I. Cherednychenko, P. A. Bekh. – K. : KGU, 1980. – 67 s.
3. Klymenko V. V. Psykhologiya tvorchosti [Psychology of the Creativity] : [navchal'nyi posibnyk dlia stud. vyssh. navch. zakladiv] / V. V. Klymenko. – K. : Tsentr navchal'noi literatury, 2006. – 480 s.
4. Koch Kenneth Rose, Where Did You Get That Red? : Teaching Great Poetry to Children / Kenneth Koch. – New York : Vintage, 1990. – 346 p.
5. Tvorchii tekhnologii rozvytku u molodi interesu do vyvchennia inozemnykh mov : teoriia, neperervnist', synergizm pryiomiv i metodiv, psykhologo-pedagogichni osoblyvosti [Creative Development Technologies among Young People for Learning Foreign Language : Theory, Continuity, Synergism of Techniques and Methods, Psychological-Pedagogic Peculiarities] : [naukovo-praktychna konf. : statii] / B. F. Vedmedenko (red.) ; Kharkivs'kyi derzhavnyi politekhnichnyi universytet. – Chernivtsi, 1999. – 76 s.

Рыбинская Ю. А. Особенности формирования навыков креативного перевода в будущих переводчиков.

Статья посвящена исследованию особенностей формирования навыков креативного перевода в будущих переводчиков и уровня иноязычной коммуникативной компетентности на занятиях по английскому языку. Раскрывается перспектива применения креативных переводов и требования к их отбору. Отмечается, что поэтические произведения является ценным источником при обработке новых терминологем и повышают уровень профессиональной коммуникативной подготовки переводчиков.

Ключевые слова: навыки и умения, креативный перевод, будущие переводчики, паттерны речи, иноязычная профессиональная коммуникативная компетентность.

Rybinska Yu. A. The Specific of Creative Skills Formation in Future Translators.

The article is dedicated to the investigation of the specific of the creative skills formation in time of translation in future translators and improving their level of communicative competence in English class. The perspective of using creative translation is released as well as the requirements for their choice. It is mentioned that poems are essential resource in time of new terms learning and that in general they improve the level of the translators' professional communicative preparation.

The specific of the contemporary communicative preparation of the future philologists is caused by integrational processes in our society, globalization and access to the information worldwide web, the necessity in highly competent specialists in the translation field, tourism and translation. The requirement of our time is to change the approach of our educational paradigm giving priority to the communicative preparation which points out the main aim of the teaching process at the university level. The experimentally proved system of the creative translation teaching consists of three main stages: preparation, main body and analyses. The quintessential part of the technology is the formation of imprinting in time of learning new words and being ready to write the individual creative essays. Creative translation as the main technique is directed on the foreign communicative competence formation of the future translators.

Key words: *skills, creative translation, future translators, speech patterns, foreign communicative competence.*